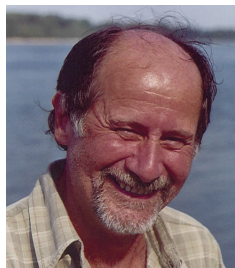

Nekrológy a spomienky

Zomrel popredný maďarský algológ a hydrobiológ Dr. Antal Schmidt, nositeľ Holubyho pamätnej medaily SBS

Dr. Antal Schmidt na brehu Dunaja v Moháči 15. 10. 2003. Foto F. Hindák.

Po dlhej a ťažkej chorobe zomrel v Baji dňa 8. 7. 2010 Dr. Antal Schmidt, v poradí druhý maďarský algológ vyznamenaný Holubyho pamätnou medailou SBS.

Antal Schmidt sa narodil 6. 4. 1944 v obci Gara pri Baji v južnom Maďarsku. Univerzitné štúdiá ukončil r. 1967 v Szegedi. Ako žiak a neskôr spolupracovník prof. Uherkovicha, prvého zahraničného algológa vyznamenaného Holubyho pamätnou medailou SBS (Hindák 2002), sa v algológii orientoval na floristiku a taxonómiu zelených rias a rozsievok, v hydrobiológii na tečúce vody, najmä na Dunaj a jeho prítoky v Maďarsku. Výborné ovládanie cudzích jazykov a komunikatívne vlogy ho predurčovali na široký internacionálny záber najmä v rámci IAP (International Association for Phytoplankton Research) a medzinárodného združenia pre výskum Dunaja DaD (Die Internationale Arbeitsgemeinschaft Donauforschung), kde reprezentoval svoju krajinu. Mal dlhoročné pracovné aj osobné kontakty so slovenskými a českými algológmi a aktívne sa zúčastňoval na limnologických determinačných kurzoch, algologických sympóziách v Smoleniciach a seminároch poriadaných Algologickou sekciou SBS a Výskumným ústavom vodného hospodárstva v Bratislave. Za tieto aktivity, ako aj za prínos k maďarsko-slovenskej spolupráci v oblasti vedy mu r. 2007 Hlavný výbor Slovenskej botanickej spoločnosti udelil Holubyho pamätnú medailu SBS (Mereďa 2008).

Antala Schmidta sme poznali nielen ako vynikajúceho znalca riasovej flóry tečúcich a stojatých vôd, ale aj ako zameraného organizátora vedeckého a umeleckého života v Maďarsku. S jeho menom sa spájajú mnohé algologické a limnologické konferencie, najmä medzinárodné stretnutia v rámci IAP v Baji, kde na Ústave ochrany prírody pre dolný región Dunaja pracoval až do odchodu na dôchodok. Jeho zmysel pre výtvarné umenie, figurálnu keramiku a hudbu, najmä jazz sme obdivovali. Vo svojom pôsobisku, spoluporiadal rozličné výstavy a koncerty až takmer do konca svojho života. My, ktorí sme ho bližšie poznali, sme ho však mali radi predovšetkým ako vynikajúceho kolegu, úprimného a nežistného priateľa, skromného a vysoko charakterného človeka.

FRANTIŠEK HINDÁK

Literatúra

Hindák, F. 2002. Zomrel prof. Gábor Uherkovich, nositeľ Holubyho pamätnej medaile SBS. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 24: 231–232.

Mereďa, P. 2008. Nositeľia Holubyho pamätnej medaily udelenej v roku 2007. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 30: 127–128.

Prof. RNDr. Ján Hudák, DrSc., 27. 2. 1945–28. 7. 2010

Ten boj sa nedal vyhrať. Vedeli sme to všetci, aj tak sme to akosi nebrali alebo nechceli brať do úvahy. Nebral to do úvahy, pokiaľ mu to zdravotný stav dovoľoval, ani prof. Hudák. Síl mu ale ubúdalo a tak sa jeho návštevy na katedre stávali zriedkavejšími až nakoniec prišla posledná správa, že nás dňa 28. 7. 2010 navždy opustil.

Osobnosť profesora Hudáka je známa širokej biologickej verejnosti na Slovensku, v Čechách i na viacerých zahraničných pracoviskách. Celý jeho profesionálny život je spojený s rastlinami, možno to súvisí s prekrásnou prírodou východného Slovenska, kde vyrástol. Narodil sa v Snine, na konci vojny, 27. februára 1945. V Prešove absolvoval Strednú lesnícku technickú školu a po krátkej lesníckej praxi sa rozhodol pokračovať v štúdiu na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Prírodovedecká fakulta a Katedra fyziológie rastlín sa stali pracoviskom, kde po ukončení štúdia získal miesto, najprv asistenta, v roku 1980 po habilitácii miesto docenta a v roku 1998 bol menovaný profesorom v odbore fyziológia rastlín. V roku 1997 obhájil titul doktora biologických vied (DrSc.)

Vedeckú prácu viac ako zoznam publikácií a citácií, možno budú charakterizovať dôležité kapitoly v monografiách: *Photosynthetic apparatus* (Handbook of Photosynthesis editora Dr. M. Pessa-rakli pre vydavateľstvo Marcel Dekker, Inc.) 1995, *The effect of low temperatures on the plant cells* v monografii *Handbook of Plant and Crops Stress* 1997 a *Plastid morphogenesis* v monografii *Handbook of Photosynthesis* od toho istého editora v roku 2003. Obraz dokresľujú vedecké projekty, ktoré viedol: 1994–1996 – vedúci grantu VEGA: „Biogenéza plastidov v klíčencoch niektorých druhov ihličnanov pestovaných v tme a na svetle“; 1997–1999 – vedúci grantu VEGA: „Vplyv ťažkých kovov na fotobionty vybraných druhov lišajníkov“; 2000–2002 – vedúci projektu VEGA: „Úloha cytokinínov v biogenéze plastidov“; 1999–2000 – spolu s prof. E. Elefteriom z Aristotle University of Thessaloniki – grant NATO: „The effects of herbicides and heavy metals on the structure of plant cells“; 2003–2005 – vedúci grantu VEGA: „Štúdium možnosti regenerácie fotosynteticky inaktívnych plastidov na fotosynteticky aktívne plastidy“; 2006–2009 – vedúci projektu APVV: „Expresia podjednotiek od svetla nezávislej protochlorofylid oxidoreduktázy (DPOR) a regulácia biogenézy chloroplastov“.

K medzinárodnej úrovni vedeckej práce prof. Hudáka významne prispeli pobyty na zahraničných pracoviskách, predovšetkým dlhodobejšie pobyty na Institute of Botany, University of Stockholm, Švédsko a na Department of Genetics, Agricultural University of Copenhagen, Dánsko ako aj kratšie pobyty na Department of Botany, Aristotele University Thessaloniki, Grécko.

Veľmi bohatá bola aj pedagogická aktivita prof. Hudáka, prednášky z Cytológie, Cytofyzológie, prednášky a praktické cvičenia z Elektrónovej mikroskopie, veľmi dôležitá časť tejto práce sú aj učebnice. Bol vedúcim autorského kolektívu celoštátnej učebnice *Biológia rastlín*, člen autorského kolektívu celoštátnej učebnice *Botanika*; člen autorského kolektívu a odborný garant celoštátnych učebníc *Biológia pre gymnázia*. Možno najdôležitejšia časť pedagogickej práce sú viac ako dve desiatky diplomantov a predovšetkým doktorandi z ktorých viacerí dnes pôsobia vo významných funkciách v odbore.

Organizačná práca je nemerateľná, zato nesmierne časovo náročná. Predsedníctvo a členstvo v ko-misiách, radách garantov, odborových komisiách pre rôzne stupne vzdelávania, garantstvo doktorandského štúdia, predsedníctvo rigorózných komisií, habilitačných komisií, to sú desiatky a stovky hodín práce. Ich výsledkom sú však úspešní študenti a pokračovanie odboru. Podobne nevďačná, ale pre Katedru fyziológie rastlín veľmi významná bola funkcia vedúceho katedry, ktorú

prof. Hudák vykonával v rokoch 1998–2009. Slovenská botanická spoločnosť si na prof. Hudáka spomína ešte aj ako na podpredsedu Hlavného výboru SBS, túto funkciu vykonával v rokoch 1996–1998.

Z ocenení, ktoré prof. Hudákovi boli udelené za pedagogickú, vedeckú a literárnu prácu možno spomenúť Prémium za monografiu *PLASTIDY* udelenú v roku 1984 Slovenským literárnym fondom, Holubeho pamätnú medailu za monografiu *PLASTIDY*, udelenú Slovenskou botanickou spoločnosťou SAV, Bronzovú a Pamätnú medailu PRIF UK za výsledky v pedagogickej a vedecko-výskumnej práci, Pamätnú medailu PRIF UK pri príležitosti Dňa učiteľov udelenú v roku 2010 ako aj posledné ocenenie, grafický list a poďakovanie za dlhoročnú prácu udelenú dekanom PRIF UK už in memoriam tiež v roku 2010.

Ocenenia, pedagogická práca, vedenie študentov, skúšanie, komisie, vedecká práca, kolektív pracoviska, či spolupracovníci a neoceniteľná pomoc dlhoročnej technickej spolupracovníčky pani J. Šramkovej. Chýba spomenúť harmonický rodinný život, obetavú manželku, ktorú v posledných mesiacoch tituloval „dobrým anjelom“, dvaja úspešní synovia, vnúčatá.

To čo sa bude ešte dlho spájať s menom profesora Hudáka pre všetkých fyziológov rastlín, spolupracovníkov, študentov, kolegov doma i v zahraničí sú predovšetkým plastidy. Táto „najdôležitejšia štruktúra rastlinnej bunky“, bez ktorej by nebolo života na Zemi, sa stala životným poslaním a mottom práce profesora Hudáka. Krásne obrázky týchto organel z elektrónového mikroskopu, to je to čo sa nám všetkým bude vždy vybavovať pred očami pri spomienke na nášho dlhoročného kolegu a vedúceho katedry.

Češ' jeho pamiatke.

ALEXANDER LUX & BEATA CHOLVADOVÁ

K nedožitým deväťdesiatinám RNDr. Ing. Dezidera Magica

24. októbra 2010 si pripomíname nedožitú 90. narodeninu významného slovenského botanika, lesníka, pedagóga, vedeckého pracovníka a zapáleného ochrancu prírody RNDr. Ing. Dezidera Magica (* 24. 10. 1920–† 31. 10. 2005). Široká škála jeho aktivít neumožňuje zaoberať sa podrobnejšie všetkými (podrobný životopis s bibliografiou do roku 2000 vid' *Ochrana prírody* 19: 197–211, 2001); vzhľadom na zameranie časopisu si preto dovoľím obrátiť pozornosť najmä na jeho vedeckú činnosť a prínos pre Slovenskú botanickú spoločnosť.

Hlboký záujem o prírodu, či už v okolí jeho rodnej obce – HrnčiarSKých Zalužian, alebo Tisovca, kde po pričlenení Rimavskej Soboty k Maďarsku ukončil v r. 1940 gymnaziálne štúdiá, ho priviedol k štúdiu lesníctva na odbore lesníckeho a poľnohospodárskeho inžinierstva Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Popri tom viac-menej súbežne študoval botaniku na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity, kde pracoval ako demonštrátor u honorovaného docenta Ing. RNDr. Georgija Brižického. Už tu sa prejavilo jeho známe nadanie pre pekné a zároveň botanicky verné kresby, ktoré môžeme obdivovať napr. v publikácii doc. Brižického „Niekoľko zriedkavých drevín Slovenska“ (1943). Pomerne zriedkavá kombinácia lesníckych a botanických znalostí sa pozitívne prejavovala v celej jeho vedeckej dráhe.

Začiatky vedeckej činnosti dr. Magica sa spočiatku úzko prelínali s jeho pedagogickým pôsobením na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach (1950–1952),

neskôr na novovzniknutej Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene, ktoré bolo násilne prerušené kádrovými previerkami v jeseni 1958. V Košiciach sa zapojil do riešenia problému zaľesňovania pustých a kalamitných plôch. V rokoch 1949–1953 sa s kolektívom Botanického ústavu PF SU zúčastnil mapovania rozšírenia prevládajúcich drevín a rašelinísk v povodiach slovenských riek pre potreby Štátneho vodohospodárskeho plánu. S kolektívom Laboratória geobotaniky a systematiky rastlín SAV spolupracoval pri štúdiu fytoecenologických pomerov holí južnej časti Veľkej Fatry (1953).

Popri riešení aktuálnych problémov praxe sa venoval obľúbenej dendrológii, floristike a štúdiu fyto geografických vzťahov, tráviac väčšinu voľného času štúdiom sledovaných taxónov a ich spoločenstiev priamo v teréne. Zaoberal sa štúdiom introdukovanej hikoríe (*Carya*) v Malej obore pri obci Teplý Vrch, využitím rakytníka rešetliakového (*Hippophaë rhamnoides*), štúdiom taxonómie a rozšírenia jaseňa úzkolistého (*Fraxinus angustifolia*), marulky lesnej (*Calamintha menthifolia*), valdštajny trojpočetnej (*Waldsteinia ternata*) i koreňovými systémami dubov, najmä duba cerového (*Quercus cerris*). Súčasne sa venoval prieskumu flóry a vegetácie širšieho okolia svojich pôsobísk – Košic a Zvolena, kde spolu s ním botanizovali viacerí známi botanici (J. Klika, J. Šmarda, A. Terpó a i.). Bol jedným z organizátorov XII. Medzinárodnej fyto geografickej exkurzie (I. P. E.) v Československu (1958).

Po nútenom odchode z VŠLD svoje bohaté odborné skúsenosti uplatnil a ďalej rozvíjal v Lesoprotekte vo Zvolene, kam nastúpil v apríli 1959 ako pracovník typologickej pobočky. Významnou dlhodobou úlohou jej zamestnancov v tom čase bolo základné typologické mapovanie lesných spoločenstiev. Riešenie úlohy si vyžadovalo spoľahlivé poznanie lesných rastlín v ktoromkoľvek štádiu vývinu ako aj solídne znalosti z fytoecenológie a pedológie. Keďže ako bývalý pedagóg lesníckej fakulty bol dr. Ing. Magič veľmi dobre pripravený aj teoreticky, spracovával najkomplikovanejšie typologické jednotky a územné celky; často ho poverovali zakladaním fytoecenologických plôch v mapovaných lesných celkoch. Svoju činnosť však neobmedzil len na vlastné mapovanie. Pripravoval napr. podklady pre spracovanie prehľadu lesných typov Slovenska a ich prevodu na fytoecenologické jednotky, zaoberal sa otázkou pôvodnosti borín na strednom Považí, významom geobotanického mapovania pre lesnícku prax; do elaborátov typologického prieskumu zaviedol kapitolu o fyto geografických pomeroch.

V apríli 1964 prechádza na Oddelenie geobotaniky a systematiky rastlín Botanického ústavu SAV v Bratislave, kam si ho ako veľmi dobrého znalca rastlinných, najmä lesných spoločenstiev vyžiadali v súvislosti s pokračujúcimi prácami na Geobotanickej mape Slovenska; pracoval tu až do odchodu do dôchodku (1985). Využívajúc bohaté znalosti aj skúsenosti z terénu v priebehu desiatich rokov zmapoval značnú časť Slovenského rudohoria, Muránsku planinu, Nízke Tatry, časť Vysokých Tatier, Poľanu, Štiavnické vrchy, Krupinskú planinu, okolie Rajca, Turčianskych Teplíc a i. Do textovej časti spracoval charakteristiku bukových, jedľovo-bukových, jedľových, jedľovo-smrekových a smrekových lesov. Aj jeho zásluhou má toto významné národné dielo s medzinárodným dosahom veľmi dobrú úroveň. Popri tom pokračoval vo fytoecenologickom a floristickom výskume Slovenska. Študoval pôvodnú vegetáciu vnútrokarpatských kotlín, spoločenstvá kyslých dubín, dubovo-hrabových a podhorských bukových lesov s kostravou horskou (*Festuca drymeja*), bučín s kostihojom srdcovitým (*Symphytum cordatum*), podhorských jelšín s perovníkom pštroším (*Matteuccia struthiopteris*), vegetáciu horského masívu Kohút – Stolica v Slovenskom rudohorí, fytoecenózy horských jelšín i horské trávnaté spoločenstvá. Zaoberal sa prirodzeným rozšírením hlavných lesných drevín na Slovensku; zistil napr. pôvodný výskyt zemlezu alpinskeho (*Lonicera alpigena*) na Muránskej planine. Zvláštnu pozornosť venoval problematike taxonomickej rozmani-

nosti a rozšírenia dubov (*Quercus*) na Slovensku. V r. 1974–1975 ako prvý uverejnil súborné taxonomické spracovanie tohto rodu na území Západných Karpát, zahŕňajúce aj dovtedy u nás neodlišované autochtónne druhy (*Q. dalechampii*, *Q. pedunculiflora*, *Q. polycarpa*, *Q. virgiliana*); rod *Quercus* spolu s niektorými ďalšími (*Alnus*, *Carpinus*, *Carya*, *Fagus*) spracoval aj Flóry Slovenska V/3. Zaoberal sa tiež rozšírením zriedkavých a ohrozených druhov bylín (*Carex transsilvanica*, *Vicia sparsiflora*), vrátane zabezpečenia ich praktickej ochrany (*Fritillaria meleagris* a i.). Do centrálnej kartotéky flóry Slovenska po celý čas prispieval početnými údajmi z terénneho výskumu.

Úmerne bohatá, v duchu jeho kréda „*publicistika približuje aj izolovaných*“, bola aj publikačná činnosť dr. Magica. Počet pôvodných vedeckých prác, odborných článkov, príspevkov populárnejšieho charakteru a recenzií, ktoré od r. 1949 uverejnil v domácich aj zahraničných botanických, lesníckych a ochranárskych časopisoch a zborníkoch, ako aj v knižných publikáciách, sa blíži k číslu 300. Na margo prevažne kratších príspevkov v jednom zo svojich listov poznamenal: „*Viete, že som vždy musel rýchlo vykvinúť, lebo dlho vyrastajúce listy by boli dávno postínali. Preto toľko malých prác. Aj takéto, ak sú dobré, sú významnými pre život a prax.*“

Vedeckého uznania sa mu dostalo v mene poddruhu valdštajinky trojpočetnej *Waldsteinia ternata* subsp. *magicii* a iskerníka *Ranunculus magicii*, ktoré na jeho počesť pomenoval jeho spolužiak z vysokoškolských štúdií a dlhoročný priateľ a spolupracovník doc. RNDr. Jozef Májovský.

Meno dr. Magica je nerozlučne späté aj so vznikom Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV. Patril medzi 12 zakladajúcich členov jej predchodkyne – Československej botanickej spoločnosti na Slovensku (11. 3. 1955), kde sprvu pôsobil ako člen jej dočasného predsedníctva, v období rokov 1965–1969 ako vedecký tajomník. Na valnom zhromaždení 22. 4. 1969, ktoré schválilo súčasný názov Spoločnosti, bol zvolený za jej predsedu. Spolu s dovtedajším predsedom doc. RNDr. Jánom Futákom, CSc. sa významnou mierou zaslúžil o schválenie Stanov SBS Ministerstvom vnútra SSR (29. 6. 1972), a tým jej úplné osamostatnenie. Predovšetkým vďaka jeho príkladnému nadšeniu, úsiliu a obetavosti sa podarilo výrazne oživiť záujem o prácu v Spoločnosti a zabezpečiť pre jej členov vlastný členský časopis (v tom čase to bola botanická séria časopisu *Biológia*). Najmä jeho pričinením sa po 15 rokoch od posledného stretnutia botanikov na slovenskej pôde (Nový Smokovec, 10.–17. júla 1955) v dňoch 5.–11. júla 1970 uskutočnil v Tisovci I. zjazd SBS. K úspešnej činnosti Spoločnosti prispel aj viacerými prednáškami a zorganizovaním seminárov o významných osobnostiach slovenskej botaniky (Gustáv Mauricius Reuss, Václav Vraný). Za zásluhy o rozvoj Slovenskej botanickej spoločnosti mu bol v r. 1980 udelený titul Zaslúžilý člen SBS, v r. 1986 titul Čestný člen SBS, v r. 1996 Holubyho pamätná medaila SBS.

31. októbra 2005, len niekoľko dní po dovŕšení 85 rokov, dr. Magic v ružinovskej nemocnici prehral boj so zákerou chorobou. Slovenská botanická, lesnícka a ochranárska obec v ňom stratila vynikajúceho odborníka, známeho svojím nadšením, pracovitosťou, húževnatosťou a vytrvalosťou, ale aj skromnosťou, citlivosťou a ochotou kedykoľvek pomôcť.

JÁN KLIMENT